

Enheten för kulturmiljö och bostadsstöd
Louise Schlyter

Remiss avseende Riksantikvarieämbetets rapport om Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde

Ku2014/591/KA

Sammanfattning

Länsstyrelsen är positiv till det breda kulturarvsbegreppet och pluralistiska synsätt som lyfts i Riksantikvarieämbetets rapport om Farokonventionen. Här betonas vikten av inkludering och deltagande samt samverkan över nationsgränser. Kulturmiljön ska ses som en resurs i samhället och stärka så väl ekonomi och social hållbarhet, samtidigt som kulturmiljön ska stärka individens ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Vi anser att det finns en bra modell för dialog i Sverige genom till exempel samrådsprocessen i plan- och bygglagen. Det är alltid positivt att sträva efter att processerna förbättras. Farokonventionen lyfter frågan om vem som har tillgång och tolkningsföreträde till olika kulturarv. Vi ser positivt på möjligheterna att utveckla och stärka delaktigheten men ser också faran i att låta trender alternativt små eller större resursstarka grupper påverka definieringen och uttolkandet av kulturarvet. Detta på bekostnad av svagare grupper och en genomtänkt långsiktighet. Att alla har rätt att ta del av kulturarvet och uttolka det bör inte bli styrande för vad som skyddas av lagstiftningen, då det kan motverka ett långsiktigt arbete med en diversifierad och meningsbärande kulturmiljö. De nationella kulturmiljömålen har i dag en inkluderande utgångspunkt.

Ett ställningstagande med risk- och konsekvensanalys måste göras avseende hur långt delaktigheten kan sträckas men också avseende hur Farokonventionen förhåller sig till världsarvskonvention för skydd, bevarande och information om mänsklighetens gemensamma natur- och kulturarv, Unesco, 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt med flera redan ratificerade konventioner samt till svensk lagstiftning. Först därefter bör frågan besvaras om konventionen ska ratificeras eller inte.

Delaktighet och inkludering

I plan- och bygglagen finns reglerat att samråd ska ske inför en ändring av planer. Behovet att instifta samråd kom i samband med rivningarna av Klarakvarteren i Stockholm då medborgarna kände sig exkluderade i beslutsprocessen. I dag finns olika former av dialogprocesser inför exempelvis planändring som ger utrymme för ett aktivt deltagande. Dessa kan utvecklas och förbättras framförallt vad gäller när dialogen ska ske och hur formerna för den ska se ut för att delaktighet och representation av olika grupper ska öka. Kulturmiljölagen är en lagstiftning som

YTTRANDE

Datum
2015-06-12

Beteckning
101-6296-2015

stärker mångfalden av kulturmiljöer, detta måste förhållas till ett utökat kulturarvsbegrepp. Sverige har varit förskonat från krig och förödelse, vilket gör att vi har ett mångsidigt och tydligt avläsbart fysiskt kulturarv som har en lång kontinuitet av avvägningar som ligger till grund för miljöer som i dag värderas högt.

Farokonventionen förespråkar möjligheten att bilda "Heritage communities". Beskrivningen av dessa är en grupp som kan uppstå för att värna en plats för att sedan upplösas, det vill säga en form av intresse- eller lobbygrupper. Vidare föreslås allas rätt att definiera och tolka kulturarvet. Något som saknas i detta resonemang är att det finns en skyldighet i lagstiftningen att ansvara för kulturarvet. Lagstiftningen är till för att säkra en mångfald av kulturmiljöer. Det innebär att det finns ett skydd även för det som inte är så attraktivt ur ett populistiskt perspektiv samt att kulturarv som hänför sig till olika grupper och samhällsskikt kan bevaras och tas del av. En gemensam mötesform mellan olika grupper och experter på ett tidigt stadium är viktigt och tydliggörs i våra nationella kulturmiljömål.

Farokonventionen lyfter frågan om vem som har tillgång och tolkningsföreträde till olika kulturarv. Att öka deltagande och inflytande för individen på bekostnad av expertroller kan vara positivt för delaktigheten men kan också vara svårt att hantera i praktiken. Både avseende ambitionen att få med olika grupper på lika villkor samt i förhållandet till lagstiftning och tidigare antagna konventioner. Samhället är stadd i en allt snabbare demografiskt förändring, vilket kan fångas upp till exempel genom olika former av samråd, utbildning och information samt en utvecklad expertroll. Tillämpningen av nu gällande lagstiftningen tolkas av experter inom olika områden. Om expertrollen minskas finns en risk att trender alternativt små eller större resursstarka grupper kan styra på bekostnad av svagare grupper och en diversifierad och meningsbärande kulturmiljö. Delaktigheten kan således, om den inte balanseras av adekvat kunskap och helhetsperspektiv, riskera att påverka mångfalden genom att utarma urvalet och därmed minska förståelsen för en utveckling över tid. Det är därför viktigt att tydliggöra de olika roller som finns för att säkra en mångfald av kulturmiljöer och en gemensam ansträngning för att skapa en helhetssyn. I Sverige har vi ett inkluderande arbetssätt där en dialog med inblandade aktörer är vedertagen. Farokonventionen synes förutsätta att ett sådant arbetssätt inte förekommer och förespråkar en modell med annan rollfördelning, vilket innebär en syn på expertrollen som inte överensstämmer med svenskt arbetssätt

Ett inkluderande förhållningssätt, ökad delaktighet och tanken att kulturarvet ska ses som något gemensamt som delas och uttolkas av alla på lika villkor är i grunden positivt och kan leda till ökad förståelse mellan olika grupper. I Sverige tillförsäkras olika grupper rätt till sitt kulturarv vilken uttrycks i svensk

YTTRANDE**Datum**
2015-06-12**Beteckning**
101-6296-2015

lagstiftning genom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). Det allmänna ska enligt denna lag främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur samråda så långt som möjligt med representanter för minoriteterna när det krävs. Farokonventionen fokuserar på ett gemensamt Europeiskt kulturarv. Vidare fokuserar konventionen på den förändliga aspekten av kulturarvet och har en betoning på här och nu men saknar förhållningsätt till då- och framtid. Att ensidigt fokusera på utveckling av kulturmiljöer utan att samtidigt ha ett bevarandeperspektiv riskerar att utarma kulturarvet för framtida generationer som då förvägras möjligheten att ta del av och uttolka det kulturarv som har försvunnit. I Sverige har vi i dag en lagstiftning som syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

I Farokonventionen uttrycks en hög förväntan på digitala lösningar och egen kunskapsinhämtning. Kunskap bör sättas i ett sammanhang för att skapa en långsiktig förståelse. Det ställer höga krav på att kunskapen presenteras på ett pedagogiskt och lättillgängligt sätt så att en helhetssyn möjliggörs i utbudet. Den mest långsiktiga insatsen bör göras tidigt genom att ge grundläggande kunskaper i grundskola och gymnasium vad gäller samhällsutveckling och möjligheten att påverka.

Kulturarvet som en ekonomisk resurs

För att få genomslag för ett ändrat ekonomiskt synsätt måste fler discipliner involveras. Ansvaret måste delas lika av alla aktörer för att få till ett paradigmskifte. Att se kulturarvet som en resurs kan bidra både till kulturmiljövården och andra sektorer. Alla regioner har en potential som bör utvecklas och tillvaratas genom att olika insatser kombineras och utformas utifrån varje regions unika förutsättningar. Ett regionalt kulturmiljöarbete, med avstamp i mänskliga rättigheter, kan vara en viktig förutsättning för regionens såväl sociala som ekonomiska tillväxt.

Vill man stödja konventionen bör ett inriktningsdokument för hur Sverige vill förhålla sig till Farokonventionens breda intention tas fram och innehålla vägledning för hur den ska förhålla sig till tidigare antagna konventioner och befintlig lagstiftning.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektör Magdalena Bosson. I den slutliga handläggningen har även deltagit, förvaltningsdirektör och t.f. samhällsbyggnadsdirektör Åsa Ryding samt enhetschef Louise Schlyter, föredragande.

YTTRANDE

Datum
2015-06-12

Beteckning
101-6296-2015

Magdalena Bosson

Louise Schlyter